

Araştırma Makalesi / Research Article

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çağdaş Öğretim Uygulamaları İle İlgili Görüşleri¹

Views of Social Studies Teachers on Contemporary Teaching Practices

Sibel Işık MERCAN² - Hafize Er TÜRKÜRESİN³

Makale Gönderme Tarihi	Revizyon Tarihi	Kabul Tarihi
09.05.2019	02.06.2019	23.07.2019

Önerilen Atıf / Suggested Citation:

Işık Mercan, S., Er Türküresin, H., 2019, Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çağdaş Öğretim Uygulamaları İle İlgili Görüşleri. *Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 146-166.

Öz

Bu çalışmanın amacı Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çağdaş öğretim yöntem ve tekniklerinin sosyal bilgiler konularının öğretiminde uygulanabilirliği hakkındaki görüşlerini belirlemektir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Araştırma 2016-2017 eğitim öğretim yılında Sinop İli Merkez ilçesi'nde yapılmıştır. Araştırmaya 10 sosyal bilgiler öğretmeni katılmıştır. Katılımcılar amaçlı örneklem yöntemlerinden biri olan ölçüt örneklem yöntemiyle belirlenmiştir. Araştırma verileri, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak yüz yüze görüşme tekniği ile toplanmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin tamamına yakını derslerini çağdaş öğrenme yaklaşımlarına dayalı olarak yürütmenin mümkün olmadığını belirtmektedir. Bunun en önemli nedeni müfredat ve dersten kaynaklanan sorunlar olarak bildirilmiştir. Hazır bulunmama, sistem değişikliği, altyapı ve maddi kaynak yetersizliği ise diğer öncelikli nedenler olarak sıralanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler dersi, çağdaş öğretim, sosyal bilgiler öğretmenleri

Abstract

The aim of this study is to determine Social studies teachers views on the applicability of contemporary teaching methods and techniques in teaching social studies subjects. Phenomenology method of qualitative research methods was used in the study. The research was conducted in 2016-2017 academic year in the central district of Sinop. 10 social studies teachers participated in the research. The teachers which were participating to the research were determined by one of the sampling proposed method of criterion sampling method. Research data were collected by face to face interview technique using semi-structured interview form. Descriptive analysis method was used in the analysis of the data obtained in the research. According to the research findings, almost all of the teachers stated that it is not possible to conduct their courses based on contemporary learning approaches. The

¹ Bu makale ile ilgili verilerin bir kısmı Afyon'da 2018 yılında düzenlenen Uluslararası Bilim ve Eğitim Kongresi'nde (UBEK2018) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Dr. Öğrt. Üyesi Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, sibel.mercan@dpu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-5174-5692>

³ Dr. Öğrt. Üyesi, Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, hafize.er@dpu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-2146-0036>

most important reason for this has been reported as problems arising from the curriculum and courses. Lack of readiness, system change, infrastructure and lack of financial resources are also listed as other priority reasons.

Key Words: Social studies lesson, contemporary teaching, social studies teachers

1. Giriş

Sosyal bilimler farklı disiplinleri bir araya getiren bir çalışma alanı olarak, Dünya'daki ülkelerin öğretim programlarında önemli bir yere sahiptir. Sosyal bilgiler dersi konuları ulusların eğitim politikalarının belirlenmesinde önemli bir yere sahip olmakla birlikte dünyadaki gelişim ve değişimlerin genç kuşaklara aktarılması konusunda önemli bir dinamik olarak karşımız çıkmaktadır (Altun, 2011; Öztürk ve Deveci, 2011). Bu anlamda Türkiye'de Sosyal bilgiler eğitimi alanında zaman içinde birçok yenilik ve düzenlemeler yapılmıştır. Bunlar 1924, 1926, 1936, 1948, 1968, 1985, 1988 yıllarında yapılan program değişiklikleridir. Bu tarihlerden başka özellikle 1992'de ve 1998'deki program düzenlemesiyle geçilen 8 yıllık zorunlu eğitim önemli gelişmeler arasındadır. Bu gelişmeleri takiben Türkiye'de Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından 1998 yılında kabul edilen kararla İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı hayata geçmişse de bu program sosyal bilgiler üzerinde yapılan program çalışmaları sonucu 2004-2005 Öğretim Yılı sonunda uygulamadan kaldırılmıştır. Bunun yerine Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 2004'te aldığı kararla Sosyal Bilgiler 4. ve 5. Sınıf Dersi Öğretim Programı yenilenmiş ve daha sonra 2005'te ise İlköğretim Sosyal Bilgiler 6. ve 7. Sınıflar Dersi Öğretim Programı uygulanmaya konulmuştur (Akdağ, 2014; Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), 2006).

Bu programda sosyal bilgiler dersinin vizyonu belirlenirken; çağdaş Atatürk İlkeleri ve İnkılapları, Türk Tarihi ve Kültürü, temel demokratik değerler, çevre duyarlılığı gibi konulara dikkat çekilmiş ve sosyal bilgiler ile ilgili en kapsamlı programlardan birini içeriyor olması bakımından önemli görülmüştür (Polat, Kaya, Koyuncu ve Özcan, 2009; Safran, 2008). Günümüze gelindiğinde Sosyal Bilgiler Öğretim Programının temel felsefesi; günümüzün sosyal ve ekonomik koşullarında etkin rol oynayabilecek bireyler yetiştirebilmektir. Bu gerçekleştirilirken de günümüz eğitim anlayışına uygun olarak öğrencinin bilgi düzeyinin değerlendirilmesinden ziyade, bilginin birey için anlamlı ve yaşantısal hâle getirilmesi sırasında, program hedeflerinin bireye millî ve evrensel değerleri benimsetecek şekilde gerçekleştirilmesi önemli görülmektedir (Taş ve Kiroğlu, 2018).

Tüm bu değişiklikler doğrultusunda dünyada yaşanan gelişmelere paralel olarak sosyal bilgiler öğretim programlarında da yeni yaklaşımlar dikkat çekmektedir. Bu yaklaşımlar ile öğrencinin

hem kendi kültürünün unsurlarını taşıyan hem de çağın gerektirdiği ihtiyaçlara cevap verebilen birey olarak yetişmesi önemli hale gelmektedir.

Burada akla şu soru gelmektedir; “İstenen özelliklere sahip bireyler, nasıl ve ne şekilde yetiştirilmelidir?” Bu durum da öğrenme öğretme sürecinde belirlenen hedeflere ulaşılması için öğretmenlerin bazı yollardan yararlanmaya ihtiyaçları vardır. sınıfta etkili bir öğretme ve öğrenme ortamı oluşturmak için öğretmenlerin başvurduğu bu yollar; strateji, yöntem ve teknik olarak adlandırılmaktadır. Doğal olarak sosyal bilgiler dersinin etkili öğretiminde de bu öğrenme ve öğretim stratejilerinin gerekli ihtiyaçlar doğrultusunda doğru yerlerde kullanılması sosyal bilgiler öğretiminde ulaşılacak istenen hedeflerin gerçekleşmesine büyük yararlar sağlayacaktır. Bundan dolayı sosyal bilgiler öğretiminde hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin öğrenme ve öğretim stratejilerine yönelik gerekli farkındalıkları kazanmış olmaları gerekmektedir. Bu farkındalığın yanı sıra öğretmenlerin gelişmeye açık olup her geçen gün artmakta olan sosyal bilgiler dersinde kullanılacak yöntemler, modeller, etkinlikler, farklı düşünme becerileri, sınıf dışı eğitim etkinlikleri ve öğretim süreçleri hakkında kendilerini geliştirmeleri önemlidir (Kabapınar, 2012; Yel, Taşdemir ve Yıldırım 2011). Çünkü hâlihazırdaki Sosyal Bilgiler Öğretim Programında bu programın uygulanması sırasında dikkat edilmesi istenen hususlar belirtilirken çağdaş öğretim uygulamalarının önemi üzerinde durulmuştur. Özellikle; öğretim uygulamaları sırasında okul dışı ortamlardan da faydalanmaya önem verilmesi, uygun konularda sözlü tarih ve yerel tarih çalışmalarından yararlanılarak edebi ürünlerden yararlanılması istenirken farklı ders etkinlikleriyle günümüz koşullarının beklentilerine uygun bireylerin yaratılmasında öğrencinin öğrenme ortamına aktif katılımının önemi bir kez daha ortaya koyulmuştur (MEB, 2018).

Akinoğlu ve Bakır (2004) tarafından yapılan “İlköğretim öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde coğrafya konularını öğrenmeleriyle ilgili durum analizi” isimli çalışmada öğrencilerin coğrafyanın soyut kavramlarını anlayamamaları ve kafalarında canlandıramamaları, öğrencilerin terimleri, yer adlarını ezberleyememeleri, bölgeleri/ kavramları karıştırmaları, harita ve kroki çizememeleri, coğrafi bilgideki alt yapı yetersizliği, ilgi çekmemesi ve bir konu tam anlaşılmadan başkasına geçilmesi gibi sıkıntılar yaşadıkları oysa öğrencilerin coğrafya öğrenirken proje hazırlamak, oyunla ve bulmacayla öğrenmek, gezilere gitmek, araştırma grupları oluşturup çalışmalarını sunmak, model ve maket yapmak gibi aktiviteler yapma isteğinde olmanın yanı sıra teknolojik araç-gereçlerle ders görmek ve başarılarının ödüllendirilmesi gibi beklentilere sahip oldukları belirlenmiştir. Gençtürk ve Sarpkaya (2014) tarafından da belirtildiği gibi bu konuda en önemli görev öğretmenlere düşmektedir; çünkü

öğretmenlerin yeterlilikleri ne kadar iyi olursa konu alanı bilgisi, alan öğretim bilgisi, müfredat bilgisi, ölçme ve değerlendirme bilgisi, sınıf yönetimi, iletişim, öğretmenin kendi kişisel yeterlikleri, öğretmenin okuryazarlık yeterliliği, bilgi okuryazarlığı, teknoloji okuryazarlığı, vatandaşlık okuryazarlığı, medya okuryazarlığı, coğrafya okuryazarlığı, tarih okuryazarlığı başta olmak üzere) sosyal bilgiler öğretiminden alınan başarının da o kadar iyi olması beklenir. Yeşil (2006) tarafından yapılan bir çalışma sonunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin özellikle öğretim materyallerini kullanma ve özel öğretim yöntemlerini uygulama konusunda yetersiz oldukları belirlenmiştir. Oysa sosyal bilgiler dersi kapsamında olan diğer konular da olduğu gibi coğrafya konularının öğretiminde de öğretmenlerin; konunun gerektirdiği farklı strateji, yöntem, teknik, etkinlik, teknoloji ürünleri vb. öğrenme ortamını sağlanmaları gereklidir (Marcus, Metzger, Paxton ve Stoddard, 2018). Çünkü nitelikli insan yetiştirmenin çok önemli olduğu günümüzde coğrafi bilgi ve beceriler bakımından da donanımlı bireyler yetiştirmek nitelikli öğretmenlerle mümkün olabilir. Bu anlamda öğretmenlerimizin sahip oldukları nitelikleri ortaya koymaya ve geliştirmeye yönelik araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin desteklenmesi çok önemlidir. Böylece elde edilen veriler sayesinde bu alanda yapılacak iyileştirme çalışmaları ile daha verimli sonuçlar elde edilebilir. Buradan hareketle çalışmamızın amacı; sosyal bilgiler öğretmenlerinin çağdaş öğretim yöntem ve tekniklerinin ortaokul sosyal bilgiler dersi coğrafya konularının öğretiminde uygulanabilirliğine ilişkin algıları ve bu algılarının oluşma nedenlerini ortaya koymaktır.

2. Yöntem

Bu bölümde araştırmada kullanılan desen, çalışma grubunun özellikleri, verilerin toplanması ve analizine ilişkin bilgiler sunulmuştur.

2.1. Araştırmanın Deseni

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan olgu bilim (fenomenoloji) deseni kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Olgu bilim deseni farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı olarak bilgi sahibi olmadığımız olgulara odaklanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Creswell'e (2015) göre fenomenolojik desende yürütülen çalışmalar, bireylerin bizzat deneyimlediği olgularla ilişkili yorumlarıyla, zihinlerinde oluştukları bilişsel yapılarıyla ilgilidir. Fenomenolojik araştırmalarda, olgunun yapılandırma aşamalarında aşağıdaki sıra izlenmektedir: 1) olgu ve deneyim tanımlanır, (2) bu tanımdaki değişmeyen temalar belirlenir, (3) temalara ilişkin özel yansımalar oluşturulur, (4) yansımaların temalarla betimlenmesi ve ilişkilendirilmesiyle son bulunur (Ersoy, 2016). Bu çalışmada, fenomenolojik araştırma

desenlerinden betimleyici fenomenoloji kullanılmıştır. Bu çalışmadaki fenomen çağdaş öğrenme- öğretme olgusudur. Çalışmada öğretmenlerin çağdaş öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerinin derslerde uygulanabilirliğine ilişkin algı ve deneyimlerini ortaya koymak amacıyla betimleyici fenomenoloji kullanılmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Fenomenolojide çalışma grubuna bağlı olarak mümkün olduğunca homojen bir grup oluşturması tercih edilir bu nedenle amaçlı örnekleme kullanılmaktadır. Ayrıca fenomenolojik çalışmalarda süreç boyunca birden fazla ve uzun süreli görüşme gerçekleştirileceği için katılımcı sayısının 10'u geçmemesi beklenmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu nedenle araştırma, 2016-2017 eğitim- öğretim yılında Sinop ili Merkez İlçeye bağlı ortaokullarda görev yapan 10 sosyal bilgiler öğretmeniyle gerçekleştirilmiştir.

Araştırma amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örneklem yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Kullanılan ölçütler, Sosyal Bilgiler Öğretmeni olarak çalışıyor olmak, 10 yıl ve daha fazla süredir öğretmenlik yapıyor olmaktır. Bu sebeple belirtilen ölçütlere uyan 10 sosyal bilgiler öğretmeniyle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara ait kişisel bilgiler Tablo 1'deki gibidir.

Tablo 1. Katılımcılara ait kişisel bilgiler

No	Cinsiyet	Branş	Mesleki Yıl
Ö1.	Erkek	Sosyal Bilgiler	20
Ö2.	Kadın	Sosyal Bilgiler	19
Ö3.	Kadın	Sosyal Bilgiler	17
Ö4.	Kadın	Sosyal Bilgiler	22
Ö5.	Erkek	Sosyal Bilgiler	16
Ö6.	Kadın	Sosyal Bilgiler	25
Ö7.	Erkek	Sosyal Bilgiler	15
Ö8.	Kadın	Sosyal Bilgiler	10
Ö9.	Erkek	Sosyal Bilgiler	12
Ö10.	Erkek	Sosyal Bilgiler	33

Tablo 1'e göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin 5'i kadın, 5'i ise erkektir. Mesleki kıdemleri 10 ile 33 yıl arasında değişmektedir. Öğretmenlerin tamamı şu anda sosyal bilgiler öğretmeni olarak çalışmaktadır.

2.3. Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplamak amacıyla yarı-yapılandırılmış bir görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu araştırmacılar tarafından geliştirilmeden önce ilgili literatür incelenmiş ve bu doğrultuda bir taslak oluşturulmuştur. Oluşturulan taslak form 1 alan uzmanı ve 1 dil bilim uzmanı tarafından incelenmiştir. Soruların güvenilirliği için 2 sosyal bilgiler öğretmeniyle pilot uygulama yapılmış ve anlaşılmadığı düşünülen sorular tekrar şekillendirilmiştir. Sorulara son şekli verildikten sonra katılımcılardan randevu alınarak ilk görüşme gerçekleştirilmiştir. İlk görüşme katılımcılar tarafından belirlenen bir ortamda daha çok yapılacak olan görüşmeyi bilgilendirme niteliğinde geçmiştir. Sonraki görüşme ise birinci araştırmacının üniversitedeki odasında yapılmış ve genellikle 25-30 dk arasında sürmüştür.

2.4. Veri Toplama Aracı

Araştırma verilerinin elde edilmesinde yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı-yapılandırılmış görüşmelerde araştırmacı katılımcılara önceden araştırmanın amaçlarına uygun olarak hazırladığı soruları yöneltmektedir. Bununla birlikte, görüşmenin daha derinlemesine gerçekleşebilmesi için sonda sorularından yararlanılabilmekte, bu şekilde daha ayrıntılı veri toplamak amaçlanmaktadır (Glesne, 2012). Görüşme formu iki kısımdan oluşmaktadır. İlk bölümde katılımcıların özelliklerini belirlemek amacıyla cinsiyet, branş ve mesleki kıdem bilgilerine yer verilmiştir. İkinci bölümde ise “Çağdaş öğretim- öğrenim yöntem ve teknikleri sizin için ne ifade ediyor”, “Çağdaş öğretim- öğrenim yöntem ve tekniklerinin derslerde uygulanabileceği düşünüyor musunuz? Gerekçeleri nelerdir?” olmak üzere açık uçlu iki soru sorulmuştur.

2.5. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde nitel veri analizlerinden biri olan betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analizde araştırmacı, araştırmaya konu olan bireylerin görüşlerini çarpıcı biçimde yansıtabilmek için doğrudan alıntılara sık sık yer vermektedir. Bu sayede bulguların birbiri ile ilişkilendirilip anlamlandırılması sağlanabilir. Betimsel analiz tekniğinde araştırmacı daha önceden geliştirilen temalar ya da kodlar yardımıyla elde ettiği verileri analiz edebilmektedir. Betimsel analiz; (1) analiz için genel bir şablon oluşturma (2) bu şablona göre verilerin işlenmesi (3) bulguların tanımlanması ve (4) bulguların yorumlanması aşamalarından oluşmaktadır (Özdemir, 2010; Yıldırım ve Şimşek, 2014). Araştırmanın birinci aşamasında,

araştırma sorularından ve ilgili literatürden yararlanarak genel bir çerçeve oluşturulmuştur. Sonrasında bu çerçeveye dikkat edilerek yapılan görüşmeler dikkatlice dinlenmiş ve bilgisayar ortamında yazıya geçirilmiştir. Yapılan döküm sonrasında elde edilen veriler her iki araştırmacı tarafından defalarca okunup içeriğin bütünlüğü sağlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca bu aşamada kullanılacak doğrudan alıntılar da kaydedilmiştir. Üçüncü aşamada, düzenlenen temalar doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Son aşamada ise verilerden yola çıkarak bulgular açıklanmış ve yorumlanmıştır.

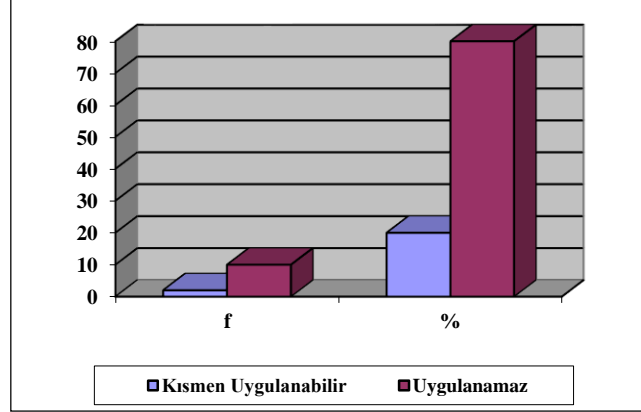
2.6. Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirliği sağlayabilmek için inandırıcılık, transfer edilebilirlik gibi unsurlara dikkat edilmesi gerekmektedir. Araştırmada geçerlik ve güvenilirliğinin sağlanması için amaçlı örneklem yöntemlerinden biri olan ölçüt örneklem yöntemi, ayrıntılı betimleme stratejisi kullanılmıştır (Merriam, 2013). Ayrıca katılımcı ifadeleri doğrudan alıntılarla okuyucuya sunulmuştur. Araştırmanın güvenilirliğinin sağlanması için ise elde edilen veriler iki araştırmacı tarafından kodlanmıştır. Yapılan kodlama sonucu araştırmacıların 31 kodda görüş birliğinde olduğu ancak “Ölçme ve Değerlendirmeye Bağlı Sorunlar” teması altındaki bir kodda görüş ayrılığı içinde oldukları görülmüştür. Yapılan kodlamalar üzerinden Güvenirlik Formülü = Görüş birliği / (Görüş birliği + Görüş ayrılığı) x100 formülü uygulanmış ve (Güvenirlik= (31/31+1)X100) %97 oranında bir uyum sağlanmıştır (Miles ve Huberman,1994). Miles ve Huberman (1994) güvenilirlik sonucunun % 70’in üzerinde çıkmasının araştırmanın güvenilirliği için geçerli bir oran olduğunu; Saban (2008) ise nitel çalışmalarda, uzman ve araştırmacı değerlendirmeleri arasındaki uyumun % 90 ve üzeri olması istenilen güvenilirliğin sağlandığının göstergesi olduğunu ifade etmektedir. Son olarak araştırmada temaların birbiriyle ilişkisi kontrol edilerek yapısal bütünlük sağlanmaya çalışılmıştır.

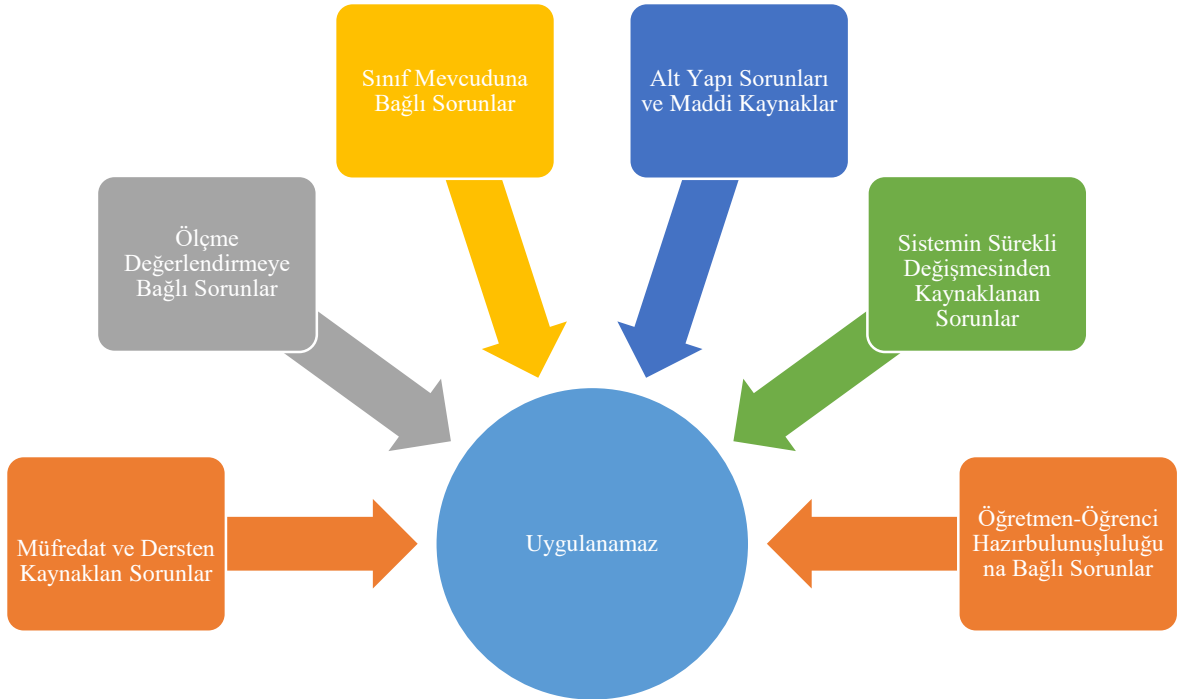
2. Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde, araştırma sonuçlarına ilişkin elde edilen bulgular yorumlanarak verilmiştir. İlk olarak katılımcılara çağdaş öğretim yöntem ve tekniklerinin sosyal bilgiler dersi coğrafya konularının öğretiminde uygulanabilirliği hakkındaki görüşleri sorulmuştur. Öğretmenlerin görüşleri Grafik 1’de verilmiştir.

Grafik 1. Çağdaş- Öğrenme- Öğretme Tekniklerinin Derste Uygulanabilirliğine İlişkin Öğretmen Görüşleri

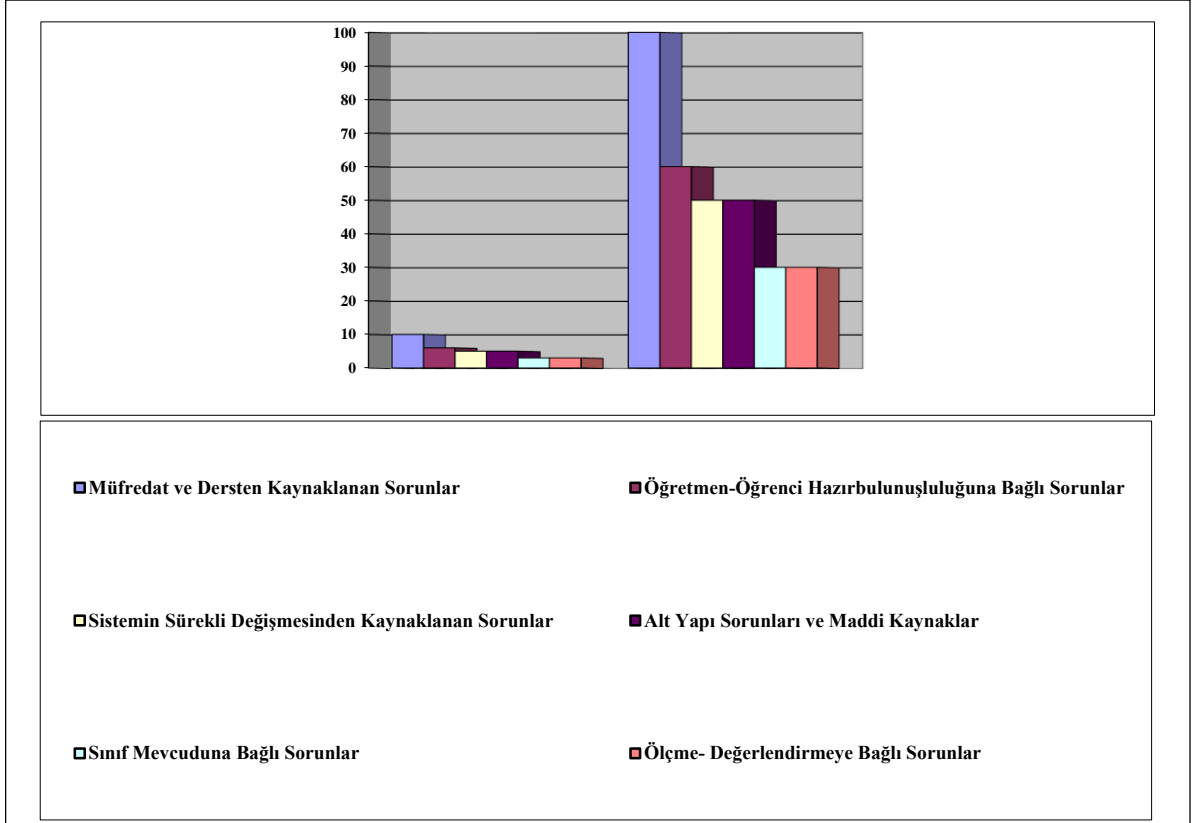
Grafik 1'e göre sosyal bilgiler öğretmenleri derslerinde çağdaş öğretim yöntemlerinin uygulanabilirliğinin %80 (f: 8) oranında mümkün olmadığını; %20 (f: 2) oranında ise kısmen uygulanabilir olduğunu belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenleri derslerinde çağdaş öğretim yöntem ve tekniklerini uygulayamama gerekçelerini farklı açılardan değerlendirmişlerdir. İlgili değerlendirmeler Şekil 1'deki gibi temalara ayrılmaktadır.,

Şekil 1. Çağdaş Öğretim Yöntem ve Tekniklerinin Derste Uygulanamama Nedenleri

Sosyal Bilgiler öğretmenleri yapılan görüşmeler sonucunda çağdaş öğretim yöntem ve tekniklerini büyük oranda derslerinde uygulayamadıklarını ve bunun nedenlerinin müfredat ve dersten, öğretmen ve öğrencinin hazırbulunuşluluğundan, sistemin sürekli değişmesinden, alt yapı sorunlarından, sınıf mevcudundan ve ölçme- değerlendirme sisteminden kaynaklandığını belirtmişlerdir. Yapılan değerlendirmelere ait oranlar Grafik 2’de verilmiştir.

Grafik 2: Programın Ürün Boyutuna İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Değerleri

1. Grafik 2’ye göre öğretmenlerin tamamı çağdaş öğretim yöntem ve tekniklerinin önündeki en büyük engelin müfredat ve dersten kaynaklandığını (f:10) belirtmiştir. Öğretmenlerin %60’ı (f:6) öğrenci ve öğretmen hazırbulunuşluluğunun bu yöntemleri uygulamak için yetersiz olduğunu, %50’si (f:5) sistemin sürekli değişmesinin ve alt yapı sorunlarının engel oluşturduğunu, %30’u (f:3) ise sınıf mevcutlarının kalabalık olduğunu ve yapılan merkezi sınavlarda bu tür sorular sorulmadığı için ölçme- değerlendirme sisteminin uygun olmadığını belirtmiştir. Müfredattan- Dersten Kaynaklanan Sorunlar

Araştırmaya katılan öğretmenlerden tamamı (f:10; %100) çağdaş öğrenme- öğretme tekniklerini, müfredat ve derslere uygun olmaması nedeniyle kullanamadıklarını belirtmiştir. Müfredat ve dersten kaynaklanan sorunlara ilişkin tema ve kodlar Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1. Müfredattan- Dersten Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Oluşturulan Temalar ve Kodları

Tema	Kodlar	n
Müfredat ve dersten kaynaklanan sorunlar	Kazanım ve içerik fazlalığı	4
	Ders saati azlığı	3
	Müfredatı yetiştirme zorunluluğu	2
	Ezberci anlayış	1

Tablo 1 incelendiğinde öğretmenler, çağdaş öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanılmama nedenlerini genel olarak müfredat ve dersin yapısına dayandırmaktadır. Katılımcıların çoğunluğu (f:4) dersin kazanımlarının fazla olduğuna ve içeriğin yoğun olduğuna vurgu yapmaktadır. Bazı katılımcılar çağdaş öğretim yöntem ve tekniklerini uygulamak istediklerini ancak bunun için ders saatinin yetersiz olduğunu (f:3) belirtirken, bazıları ise kendilerini müfredatı yetiştirmeye zorunlu (f:2) hissettiklerini ifade etmektedir. Bir diğer aday ezberci eğitim anlayışı nedeniyle çağdaş öğretim yöntem ve tekniklerini kullanamadığını belirtmektedir (f:1). Bazı katılımcılar konuya ilişkin görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir.

“Kazanımlar çok fazla, müfredatı yetiştirme zorunluluğumuz var bu da çağdaş öğretim yapılamamasına neden oluyor. Sosyal Bilgiler ders saatinin azlığı büyük bir sorun olarak karşımıza çıkıyor. Sosyal bilgiler dersi malumunuz üzere çok kapsamlı bir ders. Konuların yoğunluğu, öğrenciler açısından anlaşılması ve soyutluğu da bir sorun olarak karşımıza çıkıyor. Bu açıdan da konuların yetiştirilmesi ve anlaşılması için çağdaş öğrenme-öğretme yöntemlerini kullanmak bizim için zor oluyor”(Ö10).

“Müfredatta içerik fazla, ders saatimiz az. Bazı konular önemli ancak çok az süre verilmiş işlenmesi için. Bazı konular önemli değil, hafta boyu anlatmamız isteniyor. Konular birbirinden kopuk.”(Ö5)

“Müfredat için ayrılan zaman yetersiz. Müfredatın yıl içinde yetiştirilme zorunluluğu var. Çağdaş öğrenim ve öğretimin uygulanamamasında en büyük zorluk bence bu.”(Ö2)

Öğretmenlerden Ö10, Ö5 ve Ö2’ye göre Sosyal Bilgiler dersi kazanım ve içerik yönüyle yoğun bir derstir buna rağmen ders saati aynı oranda fazla değildir. Bu da konuların yetişmesini zorlaştırmaktadır. Bu sebeple çağdaş öğrenme-öğretme yöntemlerini kullanmak için daha fazla zamana ihtiyaç durulmaktadır. Bir diğer öğretmen Ö1’e göre ise çağdaş öğrenim-öğretim

yöntem ve tekniklerinin kullanılmama nedeni büyük oranda kitaplardaki açıklama yetersizlerinden kaynaklanmaktadır. Ö1 bu durumu aşağıdaki gibi ifade etmektedir.

“Kitaplarda yeterli açıklamalar yok. Kitaplardaki konular çok detaylı. Araştırmaya yönelik değil. Ezbere dayalı eğitim anlayışı benimsetilmeye çalışılıyor.”(Ö1)

Öğretmenlerin doğrudan ifadelerine göre sosyal bilgiler dersinde çağdaş öğretim yöntem ve tekniklerinin uygulanabilmesi mümkün değildir.. Özellikle bu durumda ders saatinin az olması, konuların soyut olması ve kazanımların çok olması gibi faktörler etkili olmaktadır.

2. Öğrenci- Öğretmen Hazırbulunuşluğuna Bağlı Sorunlar

Öğretmenlerin yarısından fazlası (f:6; %60) çağdaş öğretim yöntem ve tekniklerini öğretmen ve öğrenci hazırbulunuşluluklarının uygun olmaması nedeniyle uygulayamadıklarını belirtmişlerdir. Öğrenci- öğretmen hazırbulunuşluluğuna ilişkin tema ve kodlar Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. Öğrenci- Öğretmen Hazırbulunuşluluğuna Bağlı Sorunlara İlişkin Oluşturulan Temalar ve Kodları

Tema	Kodlar	n
Öğrenci-öğretmen hazırbulunuşluluğuna bağlı sorunlar	Öğrenci isteksizliği	4
	Bireysel farklılıklar	1
	Öğretmenin isteksizliği	1

Tablo 2’ye göre öğretmenlerin bir kısmı çağdaş öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanılmama nedenlerini öğrenci- öğretmen hazırbulunuşluluğunun yetersiz olmasına dayandırmaktadır. Bunda öğrencilerin isteksizliği (f:4), öğretmenlerin isteksizliği 1) ve bireysel farklılıklar etkili olmaktadır (f:1). Öğretmenlerin doğrudan ifadelerini yansıtan örneklerden birkaçı aşağıdaki gibidir.

“Devlet okullarındaki öğrenciler okula isteksiz geliyor. Ailelerin çocuğun eğitimine katkıda bulunmamaları öğrencilerin eğitim-öğretimde isteksiz olmalarına neden oluyor.”(Ö1)

Ö1’e göre çağdaş öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerinin derslerde kullanılmamasının ana nedenini öğrencilerin isteksiz olması oluşturmaktadır. Ailelerin de öğrencileri yeterli derecede desteklememesinin bunda etkili olacağı düşünülmektedir. Bunun dışında Ö6 ve Ö3’e göre öğrenciler zeka ve yeteneklerine göre farklılaşmaktadırlar. Ancak hepsi aynı konuları aynı

sürede görmekte ve aynı sınavlara girmektedir. Ö6 ve Ö3'ün doğrudan ifadeleri aşağıdaki gibidir:

“Çağdaş eğitimin bireyin yeteneklerine göre düzenlenmesi gerek. Çünkü öğrencilerin zekâ ve becerileri aynı değil. Okullarda buna yönelik dizayn edilmeli.”(Ö6)

“Öğretmenin bu konuda motivasyonu tam olarak yeterli olamayabiliyor. Yani bürokrasi, sınava dayalı sistem olması, idare yaklaşımı vb.” (Ö3)

Araştırmada katılımcılar belirlenirken özellikle kıdem olarak 10 yıl ve üzeri deneyime sahip olan adaylar belirlenmiştir. Öğretmenlerin çağdaş öğretim yöntem ve tekniklerine olan bakış açısının da belirlenmeye çalışıldığı bu çalışmada öğretmenlerin tutumunun negatif olduğu görülmektedir. Öğretmenler kendi isteksizlerinin ve öğrencilerin isteksiz olmasının da bir engel teşkil ettiğini ifade etmişlerdir.

3. Sistemin Sürekli Değişmesinden Kaynaklanan Sorunlar

Araştırma bulgularına göre öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen verilerden elde edilen temadan bir diğeri “Sistemin Sürekli Değişmesinden Kaynaklanan Sorunlar”dır. Öğretmenlerin yarısı (f:5; %50) sistemin sürekli değişmesinin çağdaş öğretim yöntem ve tekniklerini uygulamada sorun oluşturduğunu belirtmiştir. Sistemin sürekli değişmesinden kaynaklanan sorunlara ilişkin tema ve kodlar Tablo 3’deki gibidir:

Tablo 3. Sistemin Sürekli Değişmesinden Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Oluşturulan Temalar ve Kodları

Tema	Kodlar	n
Sistemin sürekli değişmesinden	Eğitim politikaları	3
kaynaklanan sorunlar	Ders geçme sistemi	2

Tablo 3’e göre eğitim politikalarının değişkenliği (f:3) ve ders geçme sistemi (f:2) çağdaş öğretim yöntemlerinin kullanımını zorlaştıran diğer etkenlerdendir. Öğretmenlerin görüşlerini yansıtan doğrudan alıntılar aşağıdaki gibidir:

“Eğitim sistemi sürekli değiştiği için ayrıca okullarda öğrenci merkezli eğitime yönelik çalışmalar yapılmadığı için devlet okullarında çağdaş eğitim öğretim yapmanın mümkün olmadığını düşünüyorum.”(Ö6)

Ö6'ya göre eğitim sisteminin sürekli değişmesi öğretmenleri olumsuz etkilemekte ve eğitimi öğrenci merkezli olmaktan çıkarmaktadır. Bu durumda özellikle devlet okullarında çağdaş öğretim yöntem ve tekniklerini kullanmak imkânsız hale gelmektedir. Ö10 ise eğitim sisteminin ders geçme konusunda öğrenciyi ders çalışmamaya teşvik ettiğini belirtmektedir. Bu görüşünü destekleyen ifadeleri aşağıdaki gibidir.

“Öğrencilerin 12 zayıfla doğrudan sınıf geçtiği bir yerde bu mümkün olamaz. Ülkemizde uzun yılları ön gören planlı bir eğitim politikasının olmaması buna engel.” (Ö10)

Öğretmenlere göre eğitim sistemi öğrencileri aşırı rahatlığa sevk etmektedir. Öğrencilerin dersten kalmamasının onların ders çalışmasının önündeki büyük engellerden biri olduğunu belirten öğretmenler sistemin sürekli değişmesini eleştirmektedirler.

4. Alt Yapı Sorunları ve Maddi Kaynaklar

Öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucu oluşturulan temalardan bir diğeri ise “Alt Yapı Sorunları ve Maddi Kaynaklar”dır. Öğretmenlerin yarısının (f:5; %50) aynı görüş bildirdiği çalışmaya ait temalar ve kodlar Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Alt Yapı Sorunları ve Maddi Kaynaklara Bağlı Sorunlara İlişkin Oluşturulan Temalar ve Kodları

Tema	Kodlar	n
Alt yapı sorunları ve maddi kaynaklara ilişkin sorunlar	Donanım eksikliği	4
	Okulların fiziki yapısı	1

Tablo 4 de okulların alt yapı sorunları ve maddi kaynaklara ilişkin sorunları bulunmaktadır. Bu sorunlar öğretmenlere göre okulların donanım eksikliği (f:4) ve fiziki yapısından kaynaklanmaktadır (f:1). Öğretmenler okulların fiziki yapısının uygun olmaması ve birçok materyal ve donanım eksiklikleri nedeniyle çağdaş öğretim yöntem ve tekniklerini kullanamadıklarını belirtmektedirler. Ö1 ve Ö9 nolu öğretmenler bu sorunları aşağıdaki gibi ifade etmektedir.

“Sınıfta materyaller yetersiz. Okullarda haritaların bile konulabileceği yer küçücük, daracık ve üst üste. Onu bırakın öğretmenler odasına bile sığamıyoruz. Öğrencilerin bana göre resim yapabilecekleri, müzik enstrümanlarını tanıyıp her birini bir nebze kullanabileceği, sportif faaliyetlerini gerçekleştirebileceği geniş demiyeyim, bulunabileceği yerlerin olması gerekli. Sınıflardaki teknolojik aletler yetersiz. Bazı sınıflarda projeksiyon kullanımı mevcut. Çoğunluk

sınıflarda ya çalışmıyor ya da görünüşte mevcut, işlevsel değil. Kullanmak istesek de kullanamıyoruz. Ders kitapları dışında kaynak kitap konusunda sınırlandırmalarımız var. Okullarda internet bağlantısı olmadığından interaktif eğitim mümkün değil.” (Ö1).

“Ülkenin sosyal yapısı ve en önemlisi ekonomik yapısı yeterli değil. Okulun fiziki şartları da buna uygun değil.” (Ö9)

Öğretmenlere göre okullardaki alt yapı sorunları devam etmektedir ve okullara ayrılan maddi kaynaklar yetersizdir. Çağdaş öğretim tekniklerini uygulamak için öğretim ortamları da önemli olduğundan bu durum bir engel teşkil etmektedir.

5. Sınıf Mevcuduna Bağlı Sorunlar

Öğretmenlerin yüzde otuzu (f:3; %30) çağdaş öğretim yöntem ve tekniklerini sınıf mevcudunun kalabalık olması nedeniyle uygulayamadıklarını belirtmişlerdir. Üç öğretmen de sınıflarının kalabalık olduğunu bu sebeple ders anlatırken zorlandıklarını ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerin doğrudan ifadelerini yansıtan örneklerden birkaçı aşağıdaki gibidir.

“Sınıftaki öğrenci sayısı azaltılıp, sosyal bilgiler ders saati artırılmadıkça çağdaş öğrenme öğretmeye dayalı yöntem ve tekniklerden yararlanılamaz.” (Ö4)

“Günümüze geldiğinde çağdaş eğitim yöntemleri ve tekniklerini kullanmak gereklilik haline gelmiş fakat bu tekniklerin öğretiminde var olan teorik bilgileri pratiğe dökmekte yer, zaman ve öğrenci durumları (eğitim seviyesi, öğrenci sayısı) gibi etkenler problem olarak karşımıza çıkmaktadır.” (Ö8)

Çağdaş öğretim yöntem ve teknikleri daha çok öğrenciyi merkeze alan ve aktif kılan uygulamalara dayanmaktadır. Bu sebeple çok kalabalık sınıflarda uygulanmak zorlaşmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenler de sınıflarının sayıca fazla olması nedeniyle bu yöntem ve teknikleri uygulamakta zorluk çektiğini ifade etmektedir.

6. Ölçme- Değerlendirmeye Bağlı Sorunlar

Öğretmenlerin yüzde otuzu (f:3; %30) çağdaş öğretim yöntem ve tekniklerini ölçme değerlendirme sisteminin uygun olmaması nedeniyle uygulayamadıklarını belirtmişlerdir. Bu teknikleri uygulayamama gerekçelerini ise aşağıdaki gibi betimlemektedirler:

“Aynı şekilde MEB tarafından yapılan sınavlarda bizden başarı beklenmekte ve bu da ek bir sorun ortaya çıkarmaktadır. Bu durum bizi sınav odaklı pratik bilgiler vermeye yöneltmekte, yaşayarak öğrenmeden uzaklaştırmaktadır.” (Ö8)

“Öğrencileri sınav maratonuna sokmak yerine daha objektif ve daha adil ölçme yöntemleri geliştirilerek ilgi alanlarına yönlendirmeler yapılarak çok daha verimli ve etkili eğitim öğretim yapılabilir.”(Ö10)

Ö8 ve Ö10’a göre öğretmenlerin başarısı öğrencilerin sınavlarda gösterdikleri başarılarıyla ölçülmektedir. Bu sebeple öğretmenler çağdaş öğretim yöntem ve tekniklerinden ziyade sınavlara yönelik pratik bilgiler vermeyi kendileri açısından daha faydalı bulmaktadırlar.

Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin ikisi (f:2; %20) çağdaş yöntem ve teknikleri kısmen uygulanabilir bulmaktadır. Öğretmenlerin görüşlerine göre okullar teknolojik alt yapı yönünden (akıllı tahta vb.) zenginleştirilmiştir; ancak sadece teknolojik olarak yapılan değişiklikler yetersizdir. Bu sorunun aşılması için çok boyutlu bir çalışma yapılmalı ve çok yönlü bir değişikliğe gidilmelidir.

4. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çağdaş öğretim yöntem ve tekniklerinin coğrafya konularının öğretiminde uygulanabilirliğine ilişkin algılarının incelendiği bu çalışmada; öğretmenlerin tamamına yakını derslerinde çağdaş öğretim yöntem ve tekniklerini kullanmadıklarını belirtmektedir. Ülkemizde ilköğretim ve ortaöğretim okullarında gerçekleştirilmiş farklı çalışmalarda da öğrencilerin kalıcı öğrenmelerinde önemli olan aktif öğrenme tekniklerinden ve teknolojiden istenildiği gibi faydalanamadıkları tespit edilmiştir. Araştırma sonuçları bu yönüyle yapılan çalışmalarla benzerlik göstermektedir (Akengin, Sağlam ve Dilek, 2002; Karamustafaoğlu, 2003).

Sosyal bilgiler öğretmenleriyle yapılan görüşmeler sonucunda öğretmenler, çağdaş öğretim yöntem ve tekniklerini büyük oranda derslerinde uygulayamadıklarını ve bunun nedenlerinin müfredat ve dersten, öğretmen ve öğrencinin hazır bulunmuşluluğundaki eksikliklerden, sistemin sürekli değişmesinden, alt yapı sorunlarından, sınıf mevcudundan ve ölçme- değerlendirme sisteminden kaynaklandığını belirtmişlerdir. Araştırma sonuçlarıyla örtüşen farklı yıllarda yapılan benzer çalışmalarda da öğretmenlerin geleneksel yöntem ve tekniklerin dışına fazla çıkmadıkları saptanmıştır. Taş ve Kıroğlu (2018) tarafından yapılan çalışmada 2017 İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmiş ve elde

edilen bulgularda öğretmenlerin, program içeriğinin çok yoğun olduğu yönünde olumsuz görüşleri dikkat çekmiştir. Bir diğer benzer sonuç Şahin ve Güven'in (2016) yaptığı çalışmada karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada sınıf öğretmenlerinin fen bilimleri, hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerindeki yöntem ve teknik kullanımına ilişkin görüşleri incelenmiş ve elde edilen bulguların yapılan çalışma ile oldukça benzer sonuçlar elde edildiği görülmüştür. Çalışmada sınıf öğretmenlerinin, derslerde farklı yöntem ve teknikleri kullanamama nedenleri olarak; öğrencilerin bireysel farklılıklarından kaynaklı sorunları, okulların fiziki şartlarının uygun olamaması, yöntem-teknik bilgisi ve materyal eksiklerinin olması, farklı yöntem ve teknik uygulamaya çalıştıklarında sınıf yönetiminde sorunlar yaşanması gösterilmişken bunun yanında öğrencilere gereğinden fazla bilgi yükleyen öğretim programları ile ilgili görüş belirtmişlerdir. Literatür incelendiğinde benzer sonuçların elde edildiği diğer çalışmalardan bazıları ise şöyledir; (Aktepe ve Aktepe, 2009; Berkant ve Aslan, 2015; Çelikkaya ve Kuş, 2009; Çiftçi, Sünbül ve Köksal, 2013; Şimşek, Hırça, ve Coşkun; 2012; Taşkaya ve Bal, 2009; Sakallı, Ürsen ve Özçınar, 2006; Yıldırım, 2011) .

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yarıdan fazlası, öğretmen ve öğrenci hazır bulunuşluluğunun az olduğunu dolayısıyla uygulamada sıkıntılar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Araştırmada özellikle katılımcılar belirlenirken mesleki kıdem olarak 10 yıl ve üzeri deneyimi bulunan adaylar seçilmiştir. 2005-2006 öğretim yılından itibaren eğitim programları yeniden düzenlenerek programlar öğrenci merkezli bir eğitim anlayışına göre düzenlenmiştir. Öğrenci merkezli hazırlanan bu programın uygulama aşamasında öğretmenlerin daha donanımlı yetişmesi beklenmektedir. Mesleki kıdemi yüksek olan öğretmenlerin bilgi- beceri açısından yetişmiş olmalarına rağmen değişime kapalı oldukları düşünülmektedir. Oysa Merryfield (1998) tarafından yapılan çalışmada ise kıdemli öğretmenlerin eğitimde daha etkili oldukları ifade etmiştir. Yapılan araştırmalar yapılandırmacı yaklaşıma dayalı çağdaş öğretim uygulamalarının öğretmenler tarafından yeterince uygulanmadığını ve bunda mesleki kıdemin de etkili olduğunu ortaya koymuştur. Coşkun'a (2005) göre yapılandırmacı yaklaşımın başarıya ulaşmasındaki en büyük engel onu uygulayacak ve hayata geçirecek olan öğretmenlerin programdaki yöntem ve tekniklere yabancı olmasıdır. Yapıcı ve Demirdelen (2007) ise bu durumun okulların araç gereç ve fiziki donanım yönünden eksik olmasından, hazırlanan etkinliklerin öğrenciyi aktif kılmamasından, sınıf mevcutlarının kalabalık olmasından kaynaklandığını belirtmiştir. Kabapınar ve Karakurt (2016) tarafından yapılan çalışmada da benzer şekilde sosyal bilgiler öğrenme-öğretme süreçlerinde yapılandırmacı öğrenme anlayışının oluşturulamadığı ortaya koyulmuştur.

Yapılan araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin çağdaş öğretim yöntem ve tekniklerini uygulamama nedenlerinden biri alt yapı sorunları ve maddi kaynaklardır. Yelken, Üredi, Tanrıseven ve Kılıç (2010) yaptıkları çalışmada, programa ilişkin sorunları, materyal eksikliği ve fiziksel olanakların yetersiz olması ile açıklamışlardır. Zhao tarafından 2007 yılında yapılan bir çalışmada teknolojinin avantajlarının sınıfa getirilmesi ile sosyal bilgiler öğretmenlerinin önemli bir kısmının teknolojiye olumlu baktıkları ve eğitim ortamını teknolojiyle entegre etme konusunda istekli oldukları görülmüştür (Bircan, 2018). Teknolojini eğitim ortamına katkıları önemlidir ancak çalışmamızda elde edilen bulgularda öğretmenlerin çağdaş öğretim yöntem ve tekniklerini büyük oranda teknolojiyle açıklamaya çalışması aslında bu yöntemi çok iyi bilmediklerinin de göstergesidir.

Araştırma sonuçlarına göre öğretmenler en çok kendilerini öğrencilerinin merkezi sınavlarında gösterdikleri başarılarıyla değerlendirmektedir. Bu sebeple müfredatı yetiştirmeye çalışmakta ve ders saatlerini az bulmaktadır. Merkezi sınavların varlığı öğrencileri ve öğretmenleri sınav sistemine göre çalışmaya ve ders işlemeye itmektedir (Ö:10, Ö:5, Ö:2 vb.) ancak bu durum öğrenciyi ezberletmektedir. Oysa öğrencilerden istenen eleştirel yeterliliklerinin artması, öğrendiklerini uygulamaya geçirmeleri ve öğrendikleri üzerinde düşünmeleridir (Samuelowicz, 1987).

Öğretmenlerin yetiştiği kaynağa inildiğinde ve bu alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde Arslantaş, Cinoğlu ve Yıldız (2012) tarafından yapılan çalışmada öğretim elemanlarının bile bir rol model olarak farklı öğretim yöntemlerini kullanmakta yetersiz olduğu sonucuna ulaşmıştır. Dolayısıyla öğretmenler ne kadar değişime açık olduklarını ifade etseler de aldıkları eğitim bu noktada yetersiz kalmaktadır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar bağlamında aşağıdaki öneriler getirilebilir.

- Öğretmenlerin yarısından fazlası öğrenci hazır bulunuşluluğunun az olduğunu dolayısıyla uygulamada sıkıntılar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Çeşitli nedenlerden kaynaklanan (bürokrasi, sınav, müfredat yetiştirme, devlet ve özel okullar arasındaki farklılıklar vb) kaygılar azaltılarak öğretmenlerin ve dolayısıyla öğrencilerin derslere daha motive olması sağlanabilir.
- Öğretmenlerin tamamına yakını çağdaş öğrenme-öğretme yöntemlerinin derslerde kullanımını engelleyen en büyük etkenin müfredat ve derslerden kaynaklandığı ifade

etmektedir. Bu sebeple sistemin ve programın sürekli yenilenmesi konusunda öğretmenler bilinçlendirilip sürecin bir parçası haline getirilebilir.

- Yapılan araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin çağdaş öğretim yöntem ve tekniklerini uygulamama nedenlerinden biri alt yapı sorunları ve maddi kaynakları olarak bulunmuştur. Eğitim ve öğretime MEB'den ayrılacak kaynakların artırılması okullarda teknik ve altyapı sorunlarının çözülmesini sağlayacaktır. Böylelikle kalabalık olmayan sınıflarda öğretim araçlarının öğretmenler ve öğrenciler tarafından eşit erişimi ve etkin kullanımı arttıracaktır.
- Araştırma sonuçlarına göre ölçme- değerlendirmeye bağlı sorunlarla ilgili olarak sınav odaklı bir sistemde öğrenci merkezli değil başarı merkezli bir eğitim anlayışı ortaya çıkmakta bu durumda öğretmenleri baskı altına sokmaktadır. Öğretmenlerin çağdaş öğretim yöntemlerini daha etkili kullanabilmeleri için onların bu baskıdan kurtarılması desteklenebilir.

KAYNAKÇA

- Akdağ, H. (2014). Sosyal bilgilerin tanımı, amacı, önemi ve Türkiye'deki yeri. *Sosyal bilgiler öğretiminde yeni yaklaşımlar-1* (ss. 2-24). Ankara: Pegem Akademi.
- Akengin, H., Sağlam, D. ve Dilek, A. (2002). İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi ile ilgili görüşleri. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16, 1-12.
- Akinoğlu, O. ve Bakır, S. A. (2004). İlköğretim öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde coğrafya konularını öğrenmeleriyle ilgili durum analizi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 8, 83-106.
- Altun, A. (2011). *Sosyal bilgiler öğretiminde yeni yaklaşımlar. Sosyal bilgiler derslerinde bir medya okuryazarlığı eğitim uygulaması: "propaganda farkındalığı geliştirme"*. Ankara: Pegem Akademi.
- Arslantaş, H. İ., Cinoğlu, M. ve Yıldız, M. A. (2012). Öğretim elemanlarının sınıf içi öğretim becerilerinin öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 67-90.
- Bircan, T. Ş. (2018). Sosyal bilgiler ve tarih öğretmenlerinin bakış açısından FATİH projesi. *Electronic Turkish Studies*, 13(21), 157-172.

- Berkant, H. G. ve Arslan, T. (2015). Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan öğretim yöntem ve tekniklerinin uygulanmasına yönelik öğretmen görüşleri. *Electronic Turkish Studies*, 10(11), 293-312.
- Coşkun, E. (2005). İlköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğretmen ve öğrencilerinin yeni Türkçe dersi öğretim programıyla ilgili görüşleri üzerine nitel bir araştırma. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 5(2), 451-476.
- Creswell, J. W. (2015). *Nitel araştırma yöntemleri*. (M. Bütün ve S. B. Demir (Çev. Ed.). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çelikkaya, T. ve Kuş, Z. (2009). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kullandıkları yöntem ve teknikler. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 741-758.
- Ersoy, A. F. (2016). Fenomenoloji. (Saban, A. & Ersoy, A. Ed.), *Eğitimde nitel araştırma desenleri* (ss. 51-110). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gençtürk, E. ve Sarpkaya, G. (2014). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yeterlilikleri. *Sosyal bilgiler öğretimi* (ss:62-64). Ankara: Pegem Akademi.
- Glesne, C. (2012). *Nitel araştırmaya giriş* (A. Ersoy ve P. Yalçınoğlu, Çev.) Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kabapınar, Y. (2012). *Kuramdan uygulamaya Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Kabapınar, Y. ve Karakurt, F. (2016). Hakkâri'de yapılandırmacı Sosyal Bilgiler dersi öğrenme ortamlarına ilişkin bir değerlendirme: Değişim kolay mı? *Kastamonu Education Journal*, 24(4), 1897-1918.
- Karamustafaoğlu, S. (2003). 'Maddenin içyapısına yolculuk' ünitesi ile ilgili basit araç-gereçlere dayalı rehber materyal geliştirilmesi ve öğretim sürecindeki etkililiği. Doktora Tezi. Trabzon: KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Kızıltepe, Z. (2015). İçerik analizi. *Nitel araştırma yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımlar* (Seggie, N. F & Bayyurt Y. Ed.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Marcus, A. S., Metzger, S. A., Paxton, R. J., & Stoddard, J. D. (2018). *Teaching history with film: Strategies for secondary social studies*. Routledge.
- MEB (2005). *İlköğretimde Sosyal Bilgiler 6-7. Sınıflar Öğretim Programı ve Klavuzu*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.

- MEB (2006). *Sosyal Bilgiler 6. – 7. Sınıflar Öğretim Programı*. Ankara: TTKB Yayınları.
- MEB (2017). *Sosyal Bilgiler Öğretim Programı*. (Erişim: 01/12/2017), <https://ttkb.meb.gov.tr>
- MEB (2018). *T.C. Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4,5,6 ve 7. Sınıflar)*. (Erişim: 03/11/2018), <http://mufredat.meb.gov.tr/>
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: desen ve uygulama için bir rehber*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Merryfield, M. M., (1998) Eğitimde küresel perspektifler için pedagoji: öğretmenlerin düşünme ve uygulama çalışmaları, *Sosyal Eğitimde Kuram ve Araştırma Çalışmaları*. 26(3), 342-379.
- Miles, M. B., & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative Data Analysis*, 2nd Ed., p. 10-12. Newbury Park, CA: Sage.
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: sosyal bilimlerde yöntem bilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 11(1), 323-343.
- Öztürk, C. ve Deveci, H. (2011). Farklı ülkelerin sosyal bilgiler öğretim programlarının değerlendirilmesi. *Farklı ülkelerin sosyal bilgiler öğretim programları içinde* (ss. 1-41). Ankara: Pegem Akademi.
- Polat, M. M., Kaya, N., Koyuncu, M. ve Özcan, A., (2009). *Sosyal Bilgiler İlköğretim 7 Öğretmen Kılavuz Kitabı* (Ed: Mustafa Safran). Ankara: MEB Devlet Kitapları Semih Ofset.
- Saban, A. (2008). Okula ilişkin metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 55, 459-496.
- Safran, M. (2008). Sosyal bilgiler öğretimine bakış. (B. Tay & A. Öcal Ed.), *Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi* (ss.1-19). Ankara. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Sakallı, M., Hürsen, Ç. ve Özçınar, Z. (2006, April). Öğretmen adaylarının gözlemlerine göre öğretmenlerin öğretim yöntemlerini kullanma sıklıkları. *In 6th International Educational Technology Conference: KKTC*, Doğu Akdeniz Üniversitesi.
- Samuelowicz, K. (1987). Yurtdışı öğrencilerinin öğrenme problemleri: Bir hikayenin iki yüzü. *Yüksek öğrenim araştırma ve geliştirme*, 6(2), 121-133.

- Şahin, D. ve Güven, S . (2016). Sınıf Öğretmenlerinin Fen Bilimleri Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Derslerindeki Yöntem ve Teknik Kullanımına İlişkin Görüşleri. *Online Fen Eğitimi Dergisi*, 1 (1), 42-59.
- Taş, H. ve Kiroğlu, K. (2018). 2017 İlkokul sosyal bilgiler dersi öğretim programı'nın öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *İlköğretim Online*, 17(2)): s.697-716.
- Taşkaya, S. M. ve Bal, T. (2009). Sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretim yöntemlerine ilişkin görüşleri. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 173-185.
- Tokcan, H. ve Demirkaya, H. (2012) Sosyal bilgilerde strateji, yaklaşım, yöntem ve teknikler. *Sosyal Bilgilerde Yaklaşım ve Yöntemler*. (ss: 435-471) Ankara: Pegem Akademi.
- Yapıcı, M. ve Demirdelen, C. (2007). İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programına ilişkin öğretmen görüşleri. *İlköğretim Online*, 6(2), 204-212.
- Yel, S., Taşdemir, A. ve Yıldırım, K. (2011) Sosyal bilgilerde öğretim strateji, yöntem ve teknikleri, *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi*, (ss:1-19). Ankara: Pegem Akademi.
- Yelken, T., Üredi, L., Tanrıseven, I. ve Kılıç, F. (2010). İlköğretim müfettişlerinin yapılandırmacı program ile öğretmenlerin yapılandırmacı öğrenme ortamı oluşturma düzeylerine ilişkin görüşleri. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 31-46.
- Yeşil, R. (2006). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sınıf içi öğretim yeterlikleri (Kırşehir Örneği). *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 61-78.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zhao, Y. (2007). Social studies teachers' perspectives of technology integration. *Journal of Technology and Teacher Education*, 15(3), 311-333.